

OTMLARDA TALABALAR ORASIDA VOLEYBOL SPORT TURINI OMMALASHTIRISH

Meliyev Kaxramon Xusanovich

O'zbekiston jurnalistika va ommaviy kommunikatsiyalar universiteti

Ijtimoiy- gumanitar fanlar kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya: Oliy ta'lim muassasalari zamonaviy jamiyatda yosh avlodni har tomonlama kamol toptirish, ijtimoiy faolligini oshirish, intellektual va jismoniy salohiyati rivojlangan barkamol shaxsni tarbiyalash borasida muhim o'rin tutadi. Talabalar orasida turli sport turlari, shu jumladan, voleybol sport turini ommalashtirish, yoshlarni sog'lom turmush tarzi sari intilishiga xizmat qilishi bilan birga, ularning bo'sh vaqtlarini mazmunli tashkil etish, jamoaviylik hissini shakllantirish hamda sadoqatlilik, intizom, fidoyilik, o'z potensialini to'liq namoyon etish kabi muhim ijtimoiy-psixologik xususiyatlarini rivojlantirishga ko'maklashadi.

Kalit so'zlar: talaba yoshlari, voleybol, sport musobaqalari, OTM, sog'lom turmush tarzi, jamoaviy ish, sportni ommalashtirish, sport inshootlari, sport tarbiyaviy ishlari, universitet sport klubi.

Voleybol sport o'yini oddiy o'yin bo'lmay, o'ziga xos tizimli mashg'ulot, talablar va fiziologik hamda psixologik xususiyatlarni o'zida mujassam etgan sport turidir. Bunday o'yinlarda talabalar bir-biri bilan hamkorlik qiladi, strategik fikrlash, tezkor qaror qabul qilish, muammoli vaziyatlarda moslashuvchanlik va javobgarlik fazilatlarini o'zlashtiradi. Oliy ta'lim muassasalari sport zallarida voleybol uchun markazlashgan maydon, zamonaviy sport anjomlari, malakali murabbiy va trenerlarning mavjudligi bu sport turining keng tarqalishi uchun muhim omil hisoblanadi. Voleybol o'yini bilan muntazam shug'ullanadigan talabalar o'zlarda sportga nisbatan qiziqish, o'zini namoyon qilish, fiziologik va ruhiy barqarorlik kabi ko'plab ijobiy sifatlarni rivojlantiradilar. Ta'lim jarayonida voleybol darslari, fakultativ mashg'ulotlar va sport to'garaklarining tashkil etilishi talabalar o'rtasida ommaviy sport harakatining kuchayishiga sabab bo'lib, maktab arafasida shakllangan qiziqish oliy ta'lim tizimida yanada chuqurlashadi [1].

Ahamiyatli jihatlardan biri, voleybol o'yinida jamoaviy harakat, bir-birini qo'llab-quvvatlash, takomillashtirilgan kommunikativ mahorat, shaxsiy foyda ustidan jamoaning yutug'i uchun harakat qilish, o'zini o'z iroda va kuch bo'yicha sinab ko'rish imkoniyati ham mavjuddir. Muayyan tajribaga ega talabalar esa bir-birini ruhlantiradi va yangi kelganlarni o'rgatish jarayonida ijodiy yondashuvlar paydo bo'ladi. Ta'lim muassasalarida voleybolning masshtabli rivojlanishi uchun eng avvalo infrastruktura, ya'ni zamonaviy sport zallari tashkil qilinishi, sport anjomlari va vositalar yetarli

hukmda bo'lishi, murabbiyning tayyorgarligi va tajribasi yuqori darajada bo'lishi zarur. Voleybolga oid tadbirlar va musobaqalar o'tkazilishi, bu musobaqalarning nechog'li ochiq va adolatli tashkillashtirilishi ham ahamiyatga ega. Har bir talaba sport bilan muntazam shug'ullanish imkoniga ega bo'lishi uchun universitet yoki institut miqyosida voleybol to'garaklari tashkil qilinishi foydalidir. Mashg'ulotlarni samarali tashkil qilishda innovatsion pedagogik texnologiyalarni joriy etish orqali har bir talabaga individual yondashuvni ta'minlash mumkin. Voleybol mashg'ulotlarida zamonaviy o'quv-uslubiy qo'llanmalardan, video materiallardan, interfaol trening usullaridan foydalanish talabalar bilim va ko'nikmalarini tez o'zlashtirish va ishlatishga rag'bat beradi. Shuningdek, talabalarga sportning nazariy asoslari, qoidalari, taktikasi, sog'liq uchun ahamiyati, yetakchi sportchilar tajribasi va kasbiy rivojlanish yo'nalishlari bo'yicha ma'lumotlar berilishi muhim hisoblanadi [2].

Voleybol turlarining talaba yoshlar orasida keng tarqalishi natijasida universitet va institutlarni respublika darajasida tanitish imkoniyati kengayadi. Oliy ta'lim muassasalari o'zining sport faoliyati va talabalarining natijalari bilan boshqa muassasalardan ajralib turishi, shuningdek, sportda erishilgan yutuqlari bilan yoshlarning e'tiborini va ishonchini qozonadi. Oliy ta'lim muassasalarida ommaviy sport o'yinlari, xususan, voleybol asosida yirik sport musobaqalarini tashkil qilish, universitetlararo va fakultetlararo chempionatlar o'tkazish talabalarda sportga qiziqish va u orqali sog'lom turmush tarziga bo'lgan nisbatan sadoqatni oshiradi. Voleybol o'yinining jamiyatda shakllanayotgan sog'lom raqobat, o'zaro hurmat, mustahkam iroda, mas'uliyat hissini oshirishga xizmat qiladigan tarbiyaviy xususiyatlari bor. Har bir talaba voleybol orqali sog'lom hayot tarziga o'tish, keng dunyoqarashli, faolligi oshgan, o'z yo'nalishida qat'iyatli, o'zini boshqarish qobiliyatiga ega mustaqil shaxs sifatida hayotga kirib keladi. Shuningdek, sport bilan shug'ullanuvchi talabalar o'qishdagi muvaffaqiyati, ruhan barqarorligi va fidoyiligi bilan ham ajralib turadi. Bunday sport turlarini ommalashtirishda yuqori malakali trenerlar va ustozlarning roli beqiyos. Oliy ta'lim muassasalarida xizmat qilayotgan murabbiy va pedagoglarni muntazam ravishda qayta tayyorlash, ular uchun amaliy va nazariy kurslar, seminarlar, yangi metodologiyalar, zamonaviy jismoniy tarbiya texnologiyalari joriy etilishi, sport pedagogikasida zamonaviy yondashuvlarni keng joriy qilish borasida izchil ishlar olib borilishi talab etiladi [3].

Voleybol sport turining ommalashuvi ommaviy sog'lomlashtirish ishlarining uzviy qismi bo'lib, yoshlarning to'liq bandligini ta'minlash, salbiy odat va ijtimoiy illatlardan cheklash, ularning jamiyatga integratsiyasi, ijtimoiy moslashuvchanligini oshirish, milliy sport maktabini rivojlantirish uchun asos bo'ladi. Oliy ta'lim muassasalarida voleybol o'yin maydonchalari tashkil qilinishi, sport inventarlari bilan to'liq ta'minlanishi, sport faoliyatini har bir talaba uchun ochiq qilish choralarini kengaytirish muhim sanaladi. Respublikamizda sport sohasiga qaratilayotgan e'tibor

doirasida, oliy ta'lim muassasalarida sportni rivojlantirish, xususan, voleybolning ommalashtirilishi davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida baholanishi mumkin. Ushbu jarayonlar zahirida yoshlar salomatligini mustahkamlash, ma'naviy va jismoniy yetuk avlod shakllantirish, sport orqali ijtimoiy innovatsiya va rivojlanish uchun sharoit yaratishdek maqsadlar mujassam. Voleybol o'yini talabalarning hamjihatligini kuchaytirish, ijtimoiy mas'uliyat hissini shakllantirish, sog'lom hayot tamoyillariga sodiq bo'lishda kutilgan darajada natijalar beradi. Mazkur sport turini oliy ta'lim tizimida keng ommalashtirishda jamoatchilik, talaba-yoshlar, ta'lim muassasalari rahbariyati va sport sohasidagi mutaxassislarning hamkorligi, shuningdek, davlat va nodavlat tashkilotlarning doimiy ko'magi yuqori samara beradi [4].

Oliy ta'limda voleybolning ommalashuvi faqat sport yutuqlari va jismoniy rivojlanish bilangina emas, balki zamonaviy bilimlar, yangi texnologiyalarni o'zlashtirish jarayonida ham yordam beradi. Sport sog'lom raqobat muhiti, farovon hayot omili, salomatlik, kuch-quvvat va ijobiy psixologik holat manbai sifatida oliy ta'lim muhitining ajralmas tashkiliy qismidir. Voleybolning keng joriy etilishi jamiyatda sport, salomatlik, ijtimoiy uyg'unlik va taraqqiyot sari olib boruvchi asosiy kuchga aylanishi tabiiy.

Voleybol bo'yicha musobaqalarni samarali tashkil qilish uchun ketma-ket va puxta rejalashtirilgan bosqichlarni o'z ichiga olgan batafsil tayyorgarlik ishlari olib boriladi. Eng avvalo, musobaqaning asosiy maqsadi aniqlanadi; ya'ni musobaqa qanday yoshlar o'rtasida, qanday darajada va qanday tarzda o'tkazilishi aniq belgilanadi. Maqsad va vazifalar aniq bo'lsa, keyingi ishlar silliq tashkil qilinadi. Shundan so'ng, tashkiliy ishlarni boshqaradigan va musobaqaga mas'ul bo'lgan ishchi guruh tuziladi. Bu guruhga tajribali sport mutaxassislari, hakamlar, tibbiyot xodimlari, texnik va xizmat ko'rsatuvchi shaxslar jalb qilinadi. Har bir a'zo o'z vazifasini oldindan biladi. Bu esa musobaqaning barcha bosqichlarida aniqlik va tartibni ta'minlaydi. Musobaqa reglamenti ishlab chiqilib, unda qatnashuvchilar soni, yosh toifalari, o'yinlarning o'tish tartibi, baholash mezonlari va boshqa muhim qoidalar belgilanadi. Bu reglament oldindan hamma ishtirokchilarga tarqatiladi va ular bilan muhokama qilinadi. Bu jarayon musobaqaning oshkorlik va adolat tamoyillariga rioya qilinishiga olib keladi [5].

Keyingi muhim ish – tadbir o'tkaziladigan joyni tanlash va uni tartibga keltirishdan iborat. Sport maydoni yoki zal zamonaviy va xavfsiz bo'lishi kerak, unda barcha texnik anjomlar – to'plar, tarmoq, formaslar va hakamlar jihozlari tayyor stilda ta'minlanadi. Ishtirokchilar uchun qulay sharoitlar yaratiladi, shuningdek, sog'liqni saqlash va xavfsizlik masalalariga alohida e'tibor qaratiladi. Musobaqa arafasida jamoalarning ro'yxati tuziladi, har bir o'yinchi yoki ishtirokchini registratsiyadan o'tkaziladi va jamoalarga raqamlar, tartib va boshqalar belgilanadi. Barcha rahbar,

murabbiy, hakam va tibbiy xodimlar ishtirokida qisqa yig'ilish tashkil etilib, musobaqa haqidagi to'liq ma'lumot hamda muhim yo'riqnomalar yetkaziladi. Musobaqaning o'yin jadvali va o'tkazilish vaqti aniq belgilanadi, har bir jamoa o'z o'yinini qachon o'ynashi va navbat kutish tartibi oldindan xabardor qilinadi. O'yinlar boshlanishi bilan barcha jarayon hakamlar nazorati ostida yuritiladi, natijalar esa rasmiy bayonnomaga qayd qilinadi. Bunda xolis va adolatli baholash tamoyili doimo yuqori o'rinda bo'ladi. Musobaqa yakunlangach, barcha natijalar muhokama qilinadi va eng yaxshi natijalar ko'rsatgan jamoa va o'yinchilar turli sovg'alar, diplomlar, faxriy yorliqlar bilan qadrlanadi. Tadbir so'ngida butun jarayon umumiy tahlil qilinadi va keyinchalik tashkil etiladigan musobaqalar uchun muhim xulosalar olinadi. Barcha bosqichlarda puxta reja va mas'uliyatli yondashuv musobaqaning samarali, adolatli o'tishiga hamda voleybol sport turining yanada ommalashishiga xizmat qiladi [6].

Xulosa:

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, oliy ta'lim muassasalarida talabalar orasida voleybol sport turini ommalashtirish – yoshlarning jismoniy va ma'naviy salohiyatini yuksaltirishda muhim omil hisoblanadi. Ushbu sohada infrastrukturani takomillashtirish, zamonaviy uslub va yondashuvlarni joriy etish, malakali murabbiylar tayyorlash, sport musobaqalari va tadbirlarni kengaytirish borasida doimiy va tizimli ishlarni amalga oshirish zarur. Voleybol sport turining talabalar orasida keng tarqalishi, sportga qiziqish va muhabbat uyg'otish, salomatlik, baraka va taraqqiyotni kafolatlashda o'ziga xos noyob o'rin egallaydi. Oliy ta'limda sport – taraqqiyot, sog'lom jamiyat va barkamol avlod garovidir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abdullayeva, M. (2020). "OTM talabalari orasida voleybol sportining ahamiyati va rivojlanish yo'llari". Zamonaviy Ta'lim, 12(3), 55-60.
2. Akbarov, Sh. (2019). "Talabalar jismoniy tarbiyasida sport o'yinlarining roli". Yoshlar, Sport va Innovatsiya, 5(2), 27-33.
3. Bekmurodov, N. (2018). "Voleybol mashg'ulotlarining yoshlar salomatligiga ta'siri". Oliy Ta'lim, 1(4), 74-78.
4. Ismoilova, Z. (2021). "Voleybol sport turini ommalashtirishda zamonaviy yondashuvlar". Ta'lim va Jamiyat, 6(2), 91-96.
5. Jo'raev, D. (2018). "Jamoaviy sport o'yinlari va talabalar salomatligi". Ilmiy Izlanishlar, 10(1), 44-48.
6. Karimov, F. (2022). "OTMlarda sport tadbirlarini tashkil etish tajribalari". Yoshlar va Sport, 9(4), 65-70.
7. Mamadaliyev, O. (2019). "Talaba yoshlar orasida voleybolni rivojlantirish istiqbollari". Sport va Ta'lim, 11(2), 39-43.
8. Rustamova, Q. (2017). "Universitetlarda sport o'yinlarini rivojlantirishning dolzarb masalalari". O'zbek Pedagogikasi, 4(3), 82-87.
9. To'raxo'jayev, S. (2021). "Voleybol o'yinida jamoaviy ish va tarbiyaviy omillar". Innovatsion Ta'lim, 8(2), 59-63.
10. Yorqinova, D. (2022). "OTMlarda sportni ommalashtirish bo'yicha samarali metodlar". Zamonaviy Ilm, 13(1), 100-105.